

Anonymiseret version

Oversættelse

C-57/24 – 1

Sag C-57/24 [Ławida]ⁱ

Anmodning om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

26. januar 2024

Forelæggende ret:

Sąd Okręgowy w Gliwicach (Polen)

Afgørelse af:

24. oktober 2023

Appellanter:

BA

BR

KENDELSE

Den 24. oktober 2023

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy (den regionale domstol i Gliwice, 3. afdeling for civilretlige appelsager, Polen) har

[udelades]

efter behandling i retsmøde den 24. oktober 2023 i Gliwice til prøvelse af appel iværksat af BA

[udelades]

til prøvelse af kendelse afsagt af Sąd Rejonowy w Gliwicach (retten i første instans i Gliwice, Polen)

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen..

den 17. februar 2022 [udelades]

vedrørende godkendelse af frigørelsen af arvingerne fra retsvirkningerne af, at der ikke inden for fristen er afgivet erklæring om afkald på arv,

har afsagt følgende kendelse:

I henhold til artikel 267 i Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde forelægges Den Europæiske Unions Domstol det følgende præjudicielle spørgsmål om fortolkning af en EU-retlig bestemmelse:

Skal artikel 13 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (EUT 2012, L 201, side 107) fortolkes således, at bestemmelsen ikke finder anvendelse i en situation, hvor en erklæring om afkald på arv, for at denne erklæring skal fremkalde retsvirkninger, ud over at være modtaget, yderligere betinges af – i henhold til regler i den medlemsstat, hvor den person, der fremsætter denne erklæring, har sit sædvanlige opholdssted – at den godkendes af retten, for eksempel i tilfælde af, at erklæringen afgives efter den hertil foreskrevne frist.

BEGRUNDELSE

for kendelsen af 24. oktober 2023 – for så vidt angår anmodningen om præjudiciel afgørelse

I. Sagens genstand.

- 1 Appellanten BA, der i sagen repræsenteres af hendes juridiske repræsentant – hendes far, BR, har anmodet om Rettens godkendelse af frigørelsen af hende fra retsvirkningerne af, at hun ikke inden for den hertil bestemte frist har afgivet erklæring om afkald på arv efter hendes afdøde pårørende ZJ, og samtidig om, at Retten modtager hendes erklæring om afkald på arven.
- 2 Arvelader døde i Tyskland, der var dennes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet.
- 3 Appellanten er bosat i Polen, ligesom de øvrige personer, der tilhørte den lovbestemte kreds af arvinger efter den ovennævnte arvelader og som allerede har givet afkald på arv efter ham.

II. Relevante polske retsfor skrifter

- 4 I henhold til artikel 1012 i lov af 23. april 1964 den civile lovbog (kodificeret udgave i Dz. U. af 2023, pos. 1610) – herefter »den civile lovbog« – kan arvingen

enten vedgå arven uden begrænsning af hæftelsen for gæld (simpel vedgåelse), eller vedgå arv med en begrænsning af dette ansvar (vedgåelse i henhold til en fortegnelse over aktiver i boet), eller give afkald på arven.

- 5 I henhold til artikel 1015 i den civile lovbog kan en erklæring om vedgåelse eller afkald på arv fremsættes inden for 6 måneder fra den dag, hvor arvingen fik kendskab til arvefaldet og årsagen til fastlæggelsen (stk. 1). Såfremt arvingen ikke har fremsat nogen erklæring inden for den i stk. 1 anførte frist, anses arvingen for at have vedgået arven med begrænsning af hæftelsen for gæld i henhold til en fortegnelse over aktiver i boet (stk. 2).
- 6 I henhold til den civile lovbogs artikel 1018 er en erklæring, der er betinget eller tidsbegrænset ugyldig (stk. 1). Erklæring om vedgåelse eller afkald på arv er uigenkaldelig (stk. 2). Erklæring om vedgåelse eller afkald på arv afgives for en ret eller en notar. Den kan afgives mundtligt eller skriftligt med en underskrift, hvis ægthed er officielt bekræftet. Fuldmagt til at afgive erklæring om at vedgå eller give afkald på arv skal være skriftlig med en underskrift, hvis ægthed er officielt bekræftet (stk. 3).
- 7 I henhold til polsk ret kan erklæring om vedgåelse eller afkald på arv afgives for en ret. Artikel 640 i lov af 17. november 1964 den civile retsplejelov (konsolideret tekst Dz. U. af 2023, pos. 1550, – herefter »den civile retsplejelov) fastsætter retternes stedlige kompetence ved at fastslå, at erklæring om vedgåelse af arv uden begrænsning af hæftelsen for gæld eller om vedgåelse af arv med begrænsning af hæftelsen for gæld eller om afkald på arv kan afgives for en notar eller en ret i første instans, i hvis kreds den person, der afgiver erklæring, har sin sædvanlige bopæl eller opholdssted. Notaren eller retten fremsender omgående erklæringen, herunder tilhørende bilag, til skifteretten (stk. 1). De i bestemmelsens stk. 1 omhandlede erklæringer kan ligeledes afgives for skifteretten, der behandler den sag, hvis formål er at fastslå, hvem der har erhvervet et arvekrav (stk. 2).
- 8 Skifteretten – dvs. den ret, der skal behandle den sag, hvis formål er at fastslå, hvem der har erhvervet et arvekrav, forudsat at retterne i Polen har kompetence til at træffe afgørelsen i sagen – er i henhold til artikel 628 i den civile retsplejelov den ret, i hvis kreds arvelader havde sit sidste sædvanlige opholdssted, og hvis dennes sidste sædvanlige opholdssted i Polen ikke kan fastslås, retten på det sted, hvor dødsboets ejendele eller en del heraf befinder sig (skifteretten). Når den stedlige kompetence ikke kan fastslås med udgangspunkt i de ovennævnte kriterier skal sagen behandles af retten i første instans for hovedstaden Warszawa.
- 9 I henhold til artikel 1020 i den civile lovbog er en arving, der har givet afkald på arv, udelukket fra at arve og betragtes som om denne ikke var i live på tidspunktet for arveladerens død.
- 10 Erklæring om vedgåelse eller afkald på arv er en viljeserklæring, der ikke er rettet til en bestemt modtager og hvis retsvirkninger, såfremt den er afgivet inden en lovbestemt frist, indtræder alene i kraft af, at denne er afgivet for en ret eller en

notar. Den omstændighed, at fristen til at afgive erklæringen som omhandlet i den civile lovbogs artikel 1015, stk. 1, er en materiel præklusionsfrist, medfører, at den subjektive rettighed til at fremsætte erklæringen ophører ved udløb af fristen, og erklæringen, der fremsættes efter fristens udløb, ikke har nogen retsvirkninger. Retten påser af egen drift, hvorvidt fristen er udløbet og det er ikke muligt at forlænge fristen (jf. kendelse af Sąd Najwyższy (øverste domstol) af 13.12.2012, sagsnr. V CSK 18/12 [udelades]).

- 11 Det er muligt, dog kun i de udtømmende opregnede tilfælde, at frigøre sig fra retsvirkninger af, at der ikke inden for fristen er afgivet erklæring om afkald på arv eller vedgåelse af arv med begrænsningen af hæftelse for gæld. Af den civile lovbogs artikel 1019, stk. 1, fremgår navnlig, at såfremt erklæringen om afkald på eller vedgåelse af arv er fremsat som følge af en fejl eller en trussel, finder bestemmelser om mangler ved viljeserklæringer anvendelse med følgende ændringer:
- 1) erklæringen om frigørelsen fra retsvirkninger af [den manglende] erklæring skal afgives for en ret,
 - 2) arvingen skal samtidig erklære, hvorvidt og hvorledes arvingen vedgår eller giver afkald på arven.

I henhold til den civile lovbogs artikel 1019, stk. 2, kan arvingen, der som følge af en fejl eller en trussel ingen erklæring har afgivet inden fristens udløb, kan på den ovennævnte måde frigøre sig fra retsvirkningerne af manglende overholdelse af fristen.

- 12 **Det har væsentlig betydning for foreliggende sag, at frigørelsen fra retsvirkningerne af den manglende erklæringen om vedgåelse eller afkald på arv er betinget af, at den godkendes af retten.**
- 13 **I det foreliggende tilfælde påberåbte appellant sig den ovennævnte bestemmelse og anmodede retten om godkendelse af frigørelsen fra retsvirkningerne af, at hun ikke, som følge af en fejl, afgav en erklæring om afkald på arv efter afdøde ZJ inden den foreskrevne frist af seks måneder – idet anmodningens behandling forudsatte, at retten realitetsbehandlede spørgsmålet om, hvorvidt den manglende afgivelse af erklæring inden for fristen reelt var en følge af en fejl – og samtidig om modtagelse af en sådan erklæring.**

III. Kompetence

- 14 I henhold til artikel 4 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (EUT 2012, L 201, side 107) – herefter »forordningen« – er det retterne

i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, der er kompetente til at træffe afgørelse om hele arven.

- 15 Af forordningens artikel 13 fremgår dog en særlig bestemmelse, hvorefter ud over den ret, som er kompetent til at træffe afgørelse i arvesagen i medfør af denne forordning, er retterne i den medlemsstat, der tjener som sædvanligt opholdssted for enhver, der i henhold til den lov, som skal anvendes på arven, kan fremsætte en erklæring for en ret om, hvorvidt arven, legatet eller tvangsarven vedgås, eller der gives afkald herpå, eller en erklæring med det formål at begrænse den pågældendes hæftelse med hensyn til boets passiver, kompetente til at modtage sådanne erklæringer, når disse i henhold til denne medlemsstats lov kan fremsættes for en ret.
- 16 Der er dermed ikke tvivl om, at i tilfælde af, at erklæring om vedgåelse eller afkald på arv er afgivet inden for den foreskrevne frist af seks måneder, er retterne i den medlemsstat, der tjener som sædvanligt opholdssted for enhver, der i henhold til den lov, som skal anvendes på arven, kan fremsætte en erklæring for en ret om, hvorvidt arven vedgås, eller der gives afkald herpå, også kompetente.

I så fald er erklæringer om, hvorvidt arven, legatet eller tvangsarven vedgås eller der gives afkald herpå, eller erklæringer med det formål at begrænse ansvaret for den person, der indgiver erklæringen, i henhold til forordningens artikel 28, gyldige for så vidt angår formen, når de opfylder kravene i: a) den lov, der finder anvendelse på arven i medfør af artikel 21 eller artikel 22, eller b) loven i den medlemsstat, hvor den person, der indgiver erklæringen, har sit sædvanlige ophold.

- 17 I tilfælde af, at der ved en ret i en medlemsstat anlægges en arvesag, som den pågældende ret ikke har kompetence til at påkende i medfør af denne forordning, erklærer retten sig af egen drift inkompetent i henhold til forordningens artikel 15.
- 18 I henhold til artikel 1099 i den civile retsplejelov skal den ret, ved hvilken sagen er anlagt, til hver tid påse, at de nationale retter har kompetence til at behandle sagen. I tilfælde af manglende internationale kompetence af de nationale retter afviser retten stævningen eller anmodningen, dog med forbehold af artikel 1104, stk. 2, eller artikel 1105, stk. 6 (jf. artikel 1099, stk. 1), som ikke finder anvendelse i den foreliggende sag. Manglende international kompetence af de nationale retter medfører, at den trufne afgørelse og hele sagen er ugyldig (jf. artikel 1099, stk. 2).

IV. Den forelæggende rets tvivl, der ligger til grund for den præjudicielle anmodning

- 19 Henset til, at arveladeren på dødstidspunktet havde sit sædvanlige opholdssted i Tyskland, er det i princippet de tyske retter, der i henhold til hovedreglen i forordningens artikel 4 er kompetente til at træffe afgørelsen om hele arven.

Den forelæggende ret er ikke i besiddelse af oplysninger om, at der ved de ovennævnte retter verserer en sag vedrørende arven efter den ovennævnte arvelader.

Appellanten, der har sit sædvanlige opholdssted i Polen, har ikke indledt en sådan sag.

Appellanten har alene anmodet den polske ret om godkendelse af hendes erklæring om frigørelse fra retsvirkningerne af, at hun ikke inden for fristen hertil har indgivet erklæring om afkald på arv, og har samtidig afgivet erklæring om afkald på arven for retten.

- 20 I henhold til forordningens citerede artikel 13, som er en undtagelse fra den ovennævnte hovedregel, har de polske retter ud over de tyske retter - der i henhold til forordningens artikel 4 har kompetence til at træffe afgørelsen i en arvesag - kompetence til at modtage erklæring om afkald på arv fra personer, der har deres sædvanlige opholdssted i Polen.
- 21 **Problemstillingen i den foreliggende sag kan formuleres som et spørgsmål om, hvorvidt den i forordningens artikel 13 omhandlede kompetence også omfatter sager, hvori det er en betingelse for modtagelsen af en sådan forsinket erklæring, at erklæringen, på trods af, at den først afgives efter fristens udløb, kan godkendes, således at den kan fremkalde en retsvirkning, der består i, at den person, der har afgivet erklæringen, ikke arver efter den pågældende arvelader.**
- 22 Skulle betingelsen i artikel 13 om at »modtage« en erklæring fortolkes snævert som en foranstaltning af teknisk karakter alene, der reelt er begrænset til, at retten blot tager en sådan erklæring imod, ville det føre til den konklusion, at kompetencen af retterne i den medlemsstat, der tjener som sædvanligt opholdssted for den person, der afgiver erklæring om afkald på arv, er begrænset til netop dette omfang. Med den fortolkning vil den alternative fremgangsmåde, der tilkommer en arving med hensyn til kompetence og lovvalg på hans sædvanlige opholdssted, dermed ikke omfatte erklæringer, der ikke alene afgives for, men også skal godkendes af skifteretten, som den i den foreliggende sag erklæring om frigørelsen fra retsvirkningerne af, at der ikke inden for fristen er afgivet erklæring om at give afkald på arven. Det skal således føre til den konklusion, at sådanne erklæringer må afgives i henhold til den lov, som finder anvendelse på arven, udelukkende for de myndigheder, der har kompetence til at træffe afgørelsen i sagen i henhold til forordningens artikel 4.
- 23 Til fordel for denne fortolkning talte Generaladvokaten i sit forslag til afgørelse af 20. januar 2022 i sag C-617/20, idet han anførte, at man bør tilslutte sig de synspunkter, der følger af retslitteraturen, navnlig at bestemmelserne i artikel 13 i forordning nr. 650/2012 skal fortolkes således, at de ikke finder anvendelse i situationer, når det for at have visse retsvirkninger, som er fastsat i den lov, der finder anvendelse på arven, er nødvendigt for retten at træffe foranstaltninger, der

går videre end en simpel modtagelse af erklæringen, såsom f. eks. en afgørelse eller indledningen af en anden sagsbehandling (jf. punkt 38 og 39 i forslaget til afgørelse).

Domstolen tog ikke stilling til denne opfattelse i sin dom af 2. juni 2022 (C-617/20), idet denne ikke var genstand for den præjudicielle spørgsmål i sag C-617/20.

- 24 [Udelades]
- 25 Det skal [udelades] også nævnes, at rækkevidden af kompetencen som omhandlet i forordningens artikel 13 ikke er entydig, og vedrører en også for retspraksis vigtig problemstilling.
- 26 Udgangspunktet må være, at rækkevidden for den i forordningens artikel 13 omhandlede kompetence i henhold til de almindelige fortolkningsregler skal fortolkes indskrænkende, idet der er tale om en undtagelse fra hovedreglen i forordningens artikel 4.
- 27 Det skal samtidig understreges, at det i henhold til Domstolens faste praksis følger såvel af kravet om en ensartet anvendelse af EU-retten som af lighedsprincippet, at en bestemmelse i EU-retten, som ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt i hele EU skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning, som skal søges under hensyntagen ikke alene til bestemmelsens ordlyd, men ligeledes til den sammenhæng, hvori bestemmelsen indgår, og det formål, som forfølges med den pågældende lovgivning [jf. dom af 1.3.2018, Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, pkt. 32, af 9.9.2021, UM (aftale om overdragelse af fast ejendom ved dødsfald), C-277/20, EU:C:2021:708, pkt. 29].
- 28 Denne artikel 13, sammenholdt med 32. betragtning til forordningen, har imidlertid til formål at forenkle arvingers og legatarers skridt ved at fravige de kompetenceregler, der er fastsat i denne forordnings artikel 4-11 (jf. dom af 21.6.2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, pkt. 42).

Henset til, at det fremgår af 67. betragtning til forordningen fremgår, at arvinger med henblik på en hurtig, gnidningsfri og effektiv afvikling af en arvesag med grænseoverskridende virkninger i EU skal have mulighed for let at dokumentere deres status og/eller rettigheder samt beføjelser, er der belæg for at anføre, at rækkevidden for rettens kompetence i henhold til artikel 13 i forordning 650/2012 omfatter ikke kun foranstaltninger i tilknytning til en simpel modtagelse af erklæring som omhandlet i denne bestemmelse, men tillige øvrige foranstaltninger, der er forbeholdt retten som led i en sådan sag, herunder rettens godkendelse af erklæring om frigørelsen fra retsvirkninger af, at der ikke inden for fristen er afgivet erklæring om afkald på arv. For en sådan fortolkning taler også formålet med forordningen, der ifølge 7. betragtning er at fremme det indre markeds rette funktion ved at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, der vil gøre deres rettigheder gældende i arvesager med

grænseoverskridende virkninger, særligt under hensyn til, at rettigheder, der tilkommer arvinger og legatarer, andre af afdødes nærtstående og boets kreditorer, bør sikres effektivt inden for det europæiske retlige område (jf. dom af 1.3.2018, Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, pkt. 35 af 1.7.2021, Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank, C-301/20, EU:C:2018:528, pkt. 27 og 34).

Det skal endvidere nævnes, at Domstolen i sin praksis allerede har fastslået, at visse personer tilkom rettigheder, selv om disse rettigheder ikke udtrykkeligt fremgik af relevante bestemmelsers ordlyd (for eksempel passagerernes ret til kompensation i tilfælde af en forsinket flyafgang, jf. dom af 19.11.2009, Sturgeon m.fl., forenede sager C-402/07 og C-432/07, EU:C:2009:716, pkt. 69).

- 29 Udgangspunktet ifølge 33. betragtning til forordningen er, at det ikke bør være muligt for en person, der ønsker at begrænse sin hæftelse for gælden i boet, at gøre dette blot med en erklæring herom over for retterne eller andre kompetente myndigheder i den medlemsstat, hvor han har sit sædvanlige opholdssted, såfremt den lov, der finder anvendelse på arven, kræver, at han anlægger en specifik sag, f.eks. en opgørelse af boet, ved den kompetente ret, og at en erklæring, der fremsættes under sådanne omstændigheder af en person i den medlemsstat, hvor han har sit sædvanlige opholdssted, i den form, der er fastsat i denne medlemsstats lov, bør derfor ikke være formelt gyldig i henhold til denne forordning, og at indledende processkrifter endvidere heller ikke bør anses for at være erklæringer i henhold til denne forordning.
- 30 Det skal endvidere nævnes, at forordning nr. 650/2012 sondrer mellem »erklæring om vedgåelse eller afkald på arv« og »erklæring med det formål at begrænse den pågældendes hæftelse med hensyn til boets passiver«. Det fremgår entydigt for eksempel af ordlyden af artikel 13, hvorefter »en erklæring om hvorvidt arven, legatet eller tvangsarven vedgås, eller der gives afkald herpå, eller en erklæring med det formål at begrænse den pågældendes hæftelse med hensyn til boets passiver« ligeledes kan fremsættes for retten i den medlemsstat, hvor den person, der fremsætter en erklæring, har sit sædvanlige opholdssted.
- 31 Af principperne om korrekt lovgivning og forudsætningen om en rationel lovgiver kan det afledes, at såfremt lovgiver i en retsakt anvender forskellige begreber, tillægges disse begreber forskellige betydninger, indhold og retsvirkninger, som de fremkalder.
- 32 Ifølge ordlyden af den citerede 33. betragtning til forordningen, der begrænser den i forordningens artikel 13 foreskrevne kompetence, vedrører denne betragtning imidlertid alene erklæringer med det formål at begrænse den pågældendes hæftelse for boets gæld – dvs. de erklæringer, hvis fremsættelse som regel kræver, at retterne foretager yderligere foranstaltninger som følge af den fremsatte erklæring, som for eksempel navnlig indledning af en opgørelse af boet – og ikke erklæringer om vedgåelse eller afkald på arv, hvis fremsættelse ikke medfører, at det er nødvendigt at indlede yderligere sager, bortset fra den situation, hvor retten eventuelt skal godkende en sådan erklæring og det kun er relevant i tilfælde af, at

erklæringen er blevet fremsat efter udløbet af den hertil foreskrevne frist, som det er tilfældet i den foreliggende sag, hvor sagsøgeren har anmodet om en sådan godkendelse.

33 [Udelades]

34 Såfremt den indskrænkende fortolkning af kompetence som omhandlet i forordningens artikel 13 lægges af Domstolen til grund for sin besvarelse af det præjudicielle spørgsmål, vil det føre til, at den forelæggende ret i henhold til forordningens artikel 15 af egen drift erklærer sig inkompetent og – i henhold til den civile retsplejelovs artikel 1099, stk. 2 – forkaster den anmodning, der indledte den foreliggende sag.

ARBEJDSDOKUMENT